



การศึกษาระดับความรักชาติของนักเรียนและสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

A STUDY OF STUDENTS' PATRIOTISM AND STATE OF
INSTRUCTION IN HISTORY SUBJECT

นางสาววรฤทัย มุมทอง *

Woraruthai Mumthong

รศ.ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ **

Assoc. Prof. Duangkamol Traiwichitkhun, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความรักชาติของนักเรียน (2) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในห้องเรียน ตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 692 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage stratified random sampling) ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.880-0.881 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) นักเรียนมีความรักชาติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความรักชาติแบบหลงใหล และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมา คือ ความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.58 ถึง 0.62 (2) นักเรียนมีระดับการรับรู้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.62 ถึง 0.74

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: woraruthai.wm@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิชาวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Duangkamol.T@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The purposes of this research were (1) to investigate the level of students' patriotism, and (2) to study the instructional organization of the history subject in the classroom context. In order to conduct this research, 692 secondary school students in provincial area in Bangkok were chosen. The multi-stage stratified random sampling method was used as a sampling technique. The data collecting instruments were the Students' Patriotism and Instruction in History Subject questionnaires with the reliability coefficients ranging between 0.88 and 0.88. The data were analyzed using descriptive statistics.

The research findings were as follows: (1) There was a high level of patriotism among the students; blind patriotism, constructive patriotism and symbolic patriotism received a high level ($M = 4.09$, $SD = 0.06$; $M = 4.09$, $SD = 0.62$ and $M = 4.04$, $SD = 0.58$). (2) There was a high level of perception in the history subject in the students ($M = 3.61$, $SD = 0.58$); media, learning sources and activities in classroom were received a high level ($M = 3.82$, $SD = 0.64$ and $M = 3.74$, $SD = 0.71$). Measurement and evaluation were received a medium level ($M = 3.28$, $SD = 0.62$).

คำสำคัญ: ความรักชาติ/ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา/ วิชาประวัติศาสตร์

KEYWORDS: PATRIOTISM/ SECONDARY STUDENTS/ HISTORY SUBJECT

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ มิติของสังคม สภาพทั่วไปทั้งทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมไทย ส่อเค้าถึงอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ อาทิจาชาตความละเอียดต่อการกระทำที่ผิดทำนองคลองธรรม ขาดคุณธรรมและจริยธรรม ขาดจรรยาบรรณในสาขาวิชาชีพต่างๆ ความเห็นแก่ตนยิ่งกว่าส่วนรวม การขาดวินัยในตนเองและสังคมที่ขาดระเบียบ เน้นวัตถุนิยม ความวิบัติของการใช้ภาษาไทย และความบกพร่องในกิริยามารยาท สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่า “คนไทยขาดสำนึกในความเป็นไทย หย่อนในความรักชาติ และวัฒนธรรมไทย” แต่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก ที่หล่อหลอมให้เป็นพลเมือง หากยังปล่อยให้สภาพการณ์เป็นไปเช่นนี้เรื่อย ๆ ไปโดยไม่มีการแก้ไข คงจะถึงกาลสิ้นความเป็นชาติ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2547) นอกจากแนวคิดดังกล่าว ประเทศไทยยังประสบเหตุการณ์ที่เป็นปัญหารุนแรง เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกี่ยวกับมิติทางวัฒนธรรม (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี, 2552 อ้างถึงใน ดาวใจ ประกอบทรัพย์, 2553) และสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่แบ่งฝ่ายและใช้สีของเสื้อเป็นสัญลักษณ์การแสดงออกทางการเมือง โดยเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อประเทศในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ (ดาวใจ ประกอบทรัพย์, 2553)

การศึกษาเรื่องความรักชาตินั้นแม้ว่าจะมีการศึกษามาเป็นเวลายาวนานและแพร่หลายในหลายประเทศ แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะหาคำนิยามที่ชัดเจน สำหรับความหมายของความรักชาตินั้น ความรักชาติ เป็นอุดมการณ์ร่วมกันของคนภายในประเทศไทยทุกคน มุ่งมั่นให้รักแผ่นดินไทย ใช้ภาษาไทย แต่งกายแบบไทย มีกิริยาแบบไทย ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมแบบไทย ตลอดจนใช้ของที่ผลิตขึ้นในประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2529 อ้างถึงใน สุรชาติถิณี ธนบุรณกัญจน์, 2555) ความรักชาติทำให้เกิดความสามัคคี

กลมเกลียว ช่วยกันทำนุบำรุงวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ช่วยให้เกิดความนิยมไทย ลดปัญหาเรื่องการเสียเปรียบดุลการค้าต่างประเทศ ช่วยให้เกิดการนิยมในผลิตผลของคนในชาติ ช่วยให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันระหว่างคนในชาติ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ รวมถึงช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชาติ (คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม, 2529) ความรักชาติ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ประเทศไทยดำรงอยู่ จำเป็นต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกแก่เด็กเพื่อให้เด็กเกิดความรักชาติอย่างแท้จริง และให้เด็กมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวจนเกิดทัศนคติที่ดีต่อชาติ (สุรธาศิณี ธนบุรณกัญจน์, 2555)

ความรักชาติ (patriotism) เป็นส่วนหนึ่งของชาตินิยม (nationalism) ความรักชาติเป็นสาเหตุหนึ่งของการทำให้เกิดชาตินิยม คำว่าชาตินิยมนั้นเป็นสิ่งที่ดีต่อประเทศชาติ เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ซึ่งขัดแย้งกับความคลั่งชาติ (chauvinism) เป็นความคลั่งที่ไร้เหตุผล ซึ่งนำมาสู่ความเสียหายของประชาชนในประเทศ เช่น ผู้นำในประเทศเยอรมนีกระทำต่อชาวยิว ชาตินิยมของคนไทยมีลักษณะไม่ค่อยรุนแรง จึงทำให้ชาตินิยมและความรักชาติใกล้เคียงกันมาก และมักแยกออกจากกันได้ยาก โดยนิสัยของคนไทยนั้นมักเป็นคนรักอิสระและรักความสงบสุข จึงไม่ได้รุนแรงเหมือนกับประเทศอื่น (ชลธิศ โลศิริ, 2553)

ในประเทศไทย มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความรักชาติ หมายถึง ความชอบพอ ชื่นชมยินดี และต้องการที่จะมีความผูกพันและความหวังดีต่อประเทศของตน ภาคภูมิใจในชาติกำเนิดของตน และความรู้สึกผูกพันห่วงหาประเทศของตน มีความยินดีเสียสละประโยชน์และความสุขของตน เพื่อทำนุบำรุงปกป้องคุ้มครองรักษาประเทศชาติของตนให้มีความมั่นคง มั่งคั่งส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศรวมทั้งการรักษาผลประโยชน์และเกียรติภูมิของชาติ (คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม, 2529; ศูนย์การศึกษาอนุรักษนิยมและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551; สุภิดา นนทะมาตย์, 2554) ความรู้สึกชื่นชอบต่อประเทศชาติในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมประจำชาติ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีประจำชาติ ด้านค่านิยมสินค้า และด้านคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงการยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติ จึงมีความรู้สึกรักและปรารถนาต่อประเทศชาติของตนพร้อมทั้งยึดถือแนวคิดและค่านิยมที่พึงงามก่อให้เกิดการดำรงรักษาและปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ (สุรธาศิณี ธนบุรณกัญจน์, 2555)

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับความสำนึกต่อประเทศชาติ โดยในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการเพิ่มรายวิชาใหม่ คือ วิชาประวัติศาสตร์ โดยแยกจากกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้เน้นการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ทั่วประเทศ ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยจัดให้ทุกโรงเรียนจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง (ปรางฤทัย ใจสุทธิ, 2556) เพื่อสนองพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานแก่พสกนิกรในวันคล้ายวันพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2551 ณ ศาลาดุสิดาลัย ตอนหนึ่งว่า “...อเมริกาถามเขาไปเขาก็สอนประวัติศาสตร์บ้านเมืองเขา ที่ไหนประเทศไหน เขาก็สอน แต่ประเทศไทยไม่มี ไม่ทราบว่าเป็นดินนี้ รอดไปอยู่จนบัดนี้เพราะใคร หรือว่าอย่างไรกัน อันนี้น่าตกใจ ชาวต่างประเทศยังไม่ค่อยทราบว่า นักเรียนไทยไม่มีการสอนประวัติศาสตร์เลย...” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) โดยวิชา

ประวัติศาสตร์นั้น เป็นวิชาที่เน้นการสอนประวัติศาสตร์ในประเทศเพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ อีกทั้งปลูกฝังความรู้สึกรักชาติของตนเอง โดยครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่สุดในการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรักชาติ และมีการปฏิรูปหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ให้ความสำคัญของเนื้อหาสาระละเอียดวิชาประวัติศาสตร์ และวิธีการถ่ายทอดความรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครู (Chia, 2012) ซึ่งหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดรูปแบบเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์ และวิธีการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรักชาติ การปฏิรูปหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังกล่าว มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนั้นเกิดความรักชาติมากขึ้น ซึ่งครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรักชาติตรงตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปหลักสูตร ซึ่งในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีปัญหาทุก ทั้งนี้เพราะนักเรียนมีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ไทยน้อยมาก หรือมีความรู้ที่ค่อนข้างสับสน เพราะเนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์นั้นน่าเบื่อ ไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน เน้นการท่องจำมากเกินไป และเนื้อหาจำนวนมากเกินไป จึงไม่สามารถจดจำได้ทั้งหมด (พนิดา อุปหนอง, 2552) นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยไม่สามารถนำความรู้มาวิเคราะห์ ประเมินค่าตีความเชื่อมโยงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และครูผู้สอนเน้นการสอนให้นักเรียนท่องจำตามบทเรียน ไม่ได้เน้นการสอนที่ให้นักเรียนนำความรู้ และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ (พลับพลึง คงชนะ, 2542)

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับความรักชาติของนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และเห็นความสำคัญในวิชาประวัติศาสตร์ ดังนั้นจึงควรศึกษาถึงระดับความรักชาติของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาว่าอยู่ในระดับใด ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความรักชาติ และเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรักชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในห้องเรียน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษารายวิชาประวัติศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้วิจัยสนใจศึกษารายวิชาดังกล่าว เนื่องจากวิชาประวัติศาสตร์ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนไทยที่มีความรักชาติ โดยการเรียนรู้จักตนเอง ชุมชน สังคมไทย วัฒนธรรมไทย และความเป็นชาติไทย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในบริบททางการศึกษา โดยศึกษากับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเป็นตัวอย่างวิจัย เนื่องจากบริบทจัดการศึกษารายวิชาประวัติศาสตร์มีลักษณะเหมือนกันทั่วประเทศ

ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบหลักของความรักชาติประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรักชาติแบบหลงใหล (blind patriotism) 2) ความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ (symbolic patriotism) 3) ความรักชาติเชิง

สร้างสรรค์ (constructive patriotism) ตามแนวคิดของ Wang et al. (2006) โดยศึกษาองค์ประกอบการวัดตามกรอบความคิดของต้นฉบับและพัฒนาข้อคำถามในการวัดให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) ใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจ (exploratory design) มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2

ตัวอย่างวิจัย

ตัวอย่างวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เรียนวิชาประวัติศาสตร์ทุกชั้นปี ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถเลือกเรียนได้ตามที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งมีหลายรูปแบบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแบ่งนักเรียนเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้เพราะเป็นระดับชั้นที่ผ่านการเรียนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ครบถ้วน 2) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาแก่นักเรียนชั้นที่โรงเรียนกำหนดให้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยตรวจสอบความซ้ำซ้อนของผู้สอนหลังจากการสุ่มโรงเรียนได้ โดยการสอบถามข้อมูลรายชื่อผู้สอนจากโรงเรียน การกำหนดขนาดตัวอย่างผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากงานวิจัยในอดีต (กานต์ฤทัย ชลวิทย์, 2553; ณัฐพล แจ่งอักษร, 2553) ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยในอดีตที่เก็บข้อมูลกับตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามร้อยละ 71.97-90.93 กำหนดตัวอย่างจากจำนวน 411-660 คน ดังนั้นเพื่อชดเชยอัตราการตอบกลับจึงกำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 1,000 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) โดยมีขั้นตอนการเลือกตัวอย่างวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยศึกษากับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2558 ผู้วิจัยแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้เกณฑ์เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตละ 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 10 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) โดยใช้ระดับชั้นของนักเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม แบ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) ระดับชั้นละ 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน ดังนั้นจะได้ตัวอย่างจำนวน 1000 คน

ตัวแปรวิจัย

ความรักชาติ หมายถึง การแสดงออกถึงความปรารถนาดี ห่วงแหน ปกป้องรักษาประเทศชาติ สำนึกตระหนักในคุณของแผ่นดินอันเป็นที่เกิดที่อาศัยอยู่ และคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อประเทศชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตน โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรักชาติแบบหลงใหล (blind patriotism) ความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ (symbolic patriotism) และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์ (constructive patriotism)

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครู ประกอบด้วย ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้

เครื่องมือวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือนี้ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการวัดความรักชาติของนักเรียน โดยแบบสอบถามมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบวัดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อวัดระดับความรักชาติของนักเรียน และสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 39 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบวัดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ให้คะแนนแบบ 5, 4, 3, 2, และ 1 เพื่อวัดระดับความรักชาติและระดับการรับรู้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ มีความหมายของคะแนน คือ ข้อคำถามที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้ 5 คะแนน และข้อคำถามที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดได้ 1 คะแนน

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฉบับนี้ มีการตรวจสอบคุณภาพ 3 ประเภท ได้แก่ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบความเที่ยง และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ดังนี้

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาจำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนประวัติศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อ โดยใช้เกณฑ์ดัชนี IOC (Item objective congruence) ผลการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือ มีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548) ค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 50 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่าเครื่องมือมีค่าความเที่ยง 0.880 – 0.881 ซึ่งมีความเหมาะสม และพิจารณาร่วมกับเกณฑ์

การประเมินตามหลักของ George and Mallery (2003) คือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาระหว่าง 0.80 – 0.89 จะมีระดับ ความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ดี

นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรความรักชาติ โดยใช้การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL 9.2) ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปร สรุปได้ว่า โมเดลการวัดมีความตรงเชิงโครงสร้างพิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ที่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวอย่างวิจัยเพื่ออธิบายลักษณะการแจกแจงของข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังของตัวอย่าง ด้วยการวิเคราะห์ค่าความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรักชาติของนักเรียน ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Sk) ค่าความโด่ง (Ku) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Sk) ค่าความโด่ง (Ku) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังและค่าสถิติบรรยายของตัวแปรวิจัย

การนำเสนอข้อมูลภูมิหลังของตัวอย่างวิจัย ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย ได้แก่ เพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม และวิชาที่ชอบเรียนมากที่สุด รายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตัวอย่างวิจัย คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2558 จำนวน 692 คน เป็นนักเรียนหญิงจำนวน 464 คน (ร้อยละ 67.1) ในสัดส่วนที่มากกว่านักเรียนชายซึ่งมีจำนวน 228 คน (ร้อยละ 32.9)

ในการวิจัยนี้ได้แบ่งระดับชั้นของนักเรียนออกเป็น 4 ระดับชั้น ได้แก่ 1) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 3) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 4) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผลการเก็บข้อมูลลักษณะของตัวอย่างเป็นระดับชั้น พบว่า นักเรียนที่เป็นตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 51.30) รองลงมาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 16.47) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 18.50) และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 13.73) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสม พบว่า นักเรียนมีระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 3.01 - 3.49 มากที่สุด (ร้อยละ 29.57) รองลงมา มีระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 2.50 - 2.99 (ร้อยละ 25.22) ระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 3.50-4.00 (ร้อยละ 22.90) ระดับผลการ

เรียนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 2.00-2.49 (ร้อยละ 16.52) ระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 1.50-1.99 (ร้อยละ 4.64) และระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 1.50 (ร้อยละ 1.16) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาที่นักเรียนชอบเรียนมากที่สุด พบว่านักเรียนส่วนมากชอบเรียนวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ร้อยละ 25.00) รองลงมาเป็นวิชาภาษาต่างประเทศและวิชาคณิตศาสตร์ ในจำนวนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 17.79 และ 17.08 ตามลำดับ) วิชาวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 12.94) วิชาสุขศึกษา และพลศึกษา และวิชาศิลปะ ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 8.68 และ 8.53 ตามลำดับ) วิชาภาษาไทย (ร้อยละ 7.94) และวิชาการงานอาชีพ (ร้อยละ 2.06) ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย (N=692)

ข้อมูลพื้นฐาน	ระดับชั้นที่กำลังศึกษา									
	ม.3		ม.4		ม.5		ม.6		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ										
ชาย	112	31.55	55	42.97	27	23.68	34	35.79	228	32.95
หญิง	243	68.45	73	57.03	87	76.32	61	64.21	464	67.05
ระดับผลการเรียนเกรดเฉลี่ยสะสม										
ต่ำกว่า 1.50	6	1.69	0	0.00	2	1.77	0	0.00	8	1.16
1.50-1.99	21	5.93	3	2.34	2	1.77	6	6.32	32	4.64
2.00-2.49	65	18.36	15	11.72	11	9.73	23	24.21	114	16.52
2.50-2.99	78	22.03	37	28.91	26	23.01	33	34.74	174	25.22
3.00-3.49	90	25.42	52	40.63	39	34.51	23	24.21	204	29.57
3.50-4.00	94	26.55	21	16.41	33	29.20	10	10.53	158	22.90
วิชาที่ท่่านชอบมากที่สุด										
ภาษาไทย	26	7.41	6	4.92	12	10.71	10	10.53	54	7.94
คณิตศาสตร์	64	18.23	30	24.59	13	11.61	9	9.47	116	17.06
วิทยาศาสตร์	48	13.68	21	17.21	13	11.61	6	6.32	88	12.94
สังคมศึกษา	74	21.08	30	24.59	29	25.89	37	38.95	170	25.00
ภาษาต่างประเทศ	65	18.52	18	14.75	26	23.21	12	12.63	121	17.79
ศิลปะ	26	7.41	11	9.02	11	9.82	10	10.53	58	8.53
การงานอาชีพ	10	2.85	0	0.00	1	.89	3	3.16	14	2.06
สุขศึกษาและพลศึกษา	38	10.83	6	4.92	7	6.25	8	8.42	59	8.68

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรักชาติของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้นำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของการตอบข้อรายการคำถามของแต่ละตัวแปร ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อให้เห็นสภาพการตอบแบบสอบถามของตัวอย่างวิจัยเป็นรายข้อ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ค่าสถิติบรรยายลักษณะตัวแปรความรักชาติ

ความรักชาติของนักเรียน ประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ เมื่อพิจารณาการตอบแบบสอบถามของตัวอย่างวิจัยเป็นรายข้อ พบว่า ความรักชาติแบบหลงใหล นักเรียนมีการตอบอยู่ระดับมาก ($M=4.09$) โดยมีข้อ 1 นักเรียนตอบอยู่ในระดับมากที่สุดเพียงข้อเดียว ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับฉันมีความภาคภูมิใจที่ได้เกิดเป็นคนไทย ส่วนข้อ 4 นักเรียนตอบอยู่ในระดับปานกลางเพียงข้อเดียว ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับถ้าฉันมีโอกาสฉันอยากย้ายไปอยู่ประเทศที่เจริญกว่าประเทศไทย ส่วนความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์ ($M=4.04, 4.09$) นักเรียนมีการตอบอยู่ระดับมากทุกข้อ รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติบรรยายลักษณะตัวแปรในการวิจัยของตัวอย่าง

ข้อ	ข้อรายการ	ระดับการตอบ (ร้อยละ)						N	M	SD
		1	2	3	4	5	รวม			
ความรักชาติ								692	4.07	0.52
ความรักชาติแบบหลงใหล								692	4.09	0.60
1	ฉันมีความภูมิใจที่ได้เกิดเป็นคนไทย	0.29	1.73	6.21	16.47	75.29	100	692	4.65	0.70
2	หากได้ยินคนพูดถึงประเทศไทยในทางไม่ดี ฉันจะปกป้องประเทศไทยทันที	1.45	4.34	27.02	34.68	32.51	100	692	3.92	0.95
3	ฉันภูมิใจที่ประเทศไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก	1.16	3.32	17.34	29.77	48.41	100	692	4.21	0.92
4	ถ้ามีโอกาสฉันอยากย้ายไปอยู่ประเทศที่เจริญกว่าประเทศไทย*	20.81	17.92	28.76	18.93	13.58	100	692	3.13	1.31
5	ทุกครั้งที่มีการแข่งขัน เช่น กีฬาประกวดนางงาม หรือประกวดแข่งขันอื่นๆ ฉันเชียร์ทีมชาติไทยเสมอ	1.73	4.19	20.09	27.60	46.39	100	692	4.13	0.99
6	ฉันอยากเกิดเป็นคนไทยมากกว่าเป็นคนชาติอื่น	1.45	3.32	24.13	32.80	38.29	100	692	4.03	0.94
7	ฉันไม่รู้สึกรังเกียจที่เกิดเป็นคนไทย	2.46	5.35	12.43	28.03	51.73	100	692	4.21	1.02
8	ฉันดีใจที่ได้อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย	0.58	2.46	11.85	23.70	61.42	100	692	4.43	0.84
ความรักชาติเชิงสัญลักษณ์								692	4.04	0.62
9	ฉันภาคภูมิใจเมื่อฉันได้สวมใส่เสื้อที่มีธงชาติไทย	0.87	4.05	16.76	30.78	47.54	100	692	4.20	0.92
10	ฉันรู้สึกฮึกเหิม เมื่อได้เห็นธงชาติไทยโบกสะบัดในการแข่งขัน เช่น กีฬาประกวดนางงาม หรือประกวดแข่งขันอื่นๆ	1.30	3.61	18.64	30.35	46.10	100	692	4.16	0.94
11	ฉันประดับธงชาติในวันสำคัญของชาติ	5.20	8.67	32.80	32.51	20.81	100	692	3.55	1.07
12	ฉันภาคภูมิใจที่ได้ร้องเพลงชาติไทย	0.72	3.03	19.22	34.10	42.92	100	692	4.15	0.89
13	ฉันยืนตรงเคารพธงชาติทุกครั้งเมื่อ	0.72	3.61	17.05	36.85	41.76	100	692	4.15	0.88

ข้อ	ข้อรายการ	ระดับการตอบ (ร้อยละ)						N	M	SD
		1	2	3	4	5	รวม			
	ได้ยินเสียงเพลงชาติ									
14	ฉันมีส่วนร่วมในการรักษา ศิลปวัฒนธรรม	0.29	3.18	31.07	40.46	25.00	100	692	3.87	0.83
15	ฉันช่วยดูแลศิลปวัฒนธรรมไทย ไม่ให้ใครมาทำลาย	0.72	3.76	31.36	38.73	25.43	100	692	3.84	0.87
16	ฉันภูมิใจที่เรามีภาษาไทยเป็นภาษา ประจำชาติของเราเอง	0.72	1.59	13.01	26.30	58.38	100	692	4.40	0.83
ความรักชาติเชิงสร้างสรรค์								692	4.09	0.58
17	ฉันยึดมั่นต่อหน้าที่ความเป็นพลเมือง ของคนไทย	0.29	1.88	24.71	39.31	33.82	100	692	4.04	0.83
18	ฉันพร้อมปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี ของประเทศ	0.14	1.59	21.39	40.46	36.42	100	692	4.11	0.80
19	ฉันเคารพต่อกฎระเบียบของ สังคมไทย	0.43	2.46	17.49	43.64	35.98	100	692	4.12	0.81
20	ฉันใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเองอย่าง ถูกต้อง	0.58	2.17	15.32	42.49	39.45	100	692	4.18	0.81
21	ฉันประพฤติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต	0.14	2.31	19.22	42.63	35.69	100	692	4.11	0.80
22	ฉันนำเรื่องราวในอดีตมาเป็น บทเรียนในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน	1.16	3.76	23.27	35.69	36.13	100	692	4.02	0.92
23	ฉันคิดว่าคนไทยทุกคนในประเทศ ควรมีความสามัคคี	2.17	1.73	13.15	28.47	54.48	100	692	4.31	0.92
24	ฉันช่วยประหยัทรัพยากรของ ประเทศ	1.01	3.61	30.20	40.75	24.42	100	692	3.84	0.87

*ข้อคำถามทางลบ

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความรักชาติของนักเรียน

จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อให้เห็นลักษณะของระดับความรักชาติจากทั้ง 3 องค์ประกอบ และการกระจายของข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) เพื่อให้เห็นลักษณะของการแจกแจงและการกระจายของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนการวิเคราะห์ ค่าความเบ้ (Sk) ความโด่ง (Ku) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงลักษณะการแจกแจงความถี่ของข้อมูลว่ามีการแจกแจงแตกต่างจากโค้งปกติหรือไม่ โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับความรักชาติอยู่ในระดับมาก ($M=4.07$) ค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบรายด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 4.04 ถึง 4.09 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรักชาติแบบหลงใหล และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 4.09 ความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ ($M=4.04$) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.58 ถึง 0.62 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ของตัวแปรทั้ง

สามตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 14.15 ถึง 15.26 โดยตัวแปรความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ มีการกระจายของข้อมูลมากที่สุด ($CV=15.26$) แสดงว่านักเรียนแต่ละคนมีความรักชาติเชิงสัญลักษณ์แตกต่างกันมากกว่าตัวแปรอื่นๆ รองลงมา คือ ความรักชาติแบบหลงใหล ($CV=14.61$) และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์ ($CV=14.15$) ตามลำดับ ในการทดสอบความเป็นโค้งปกติของลักษณะการแจกแจงข้อมูลด้วยสถิติ z -test พบว่า ตัวแปรทั้งสามมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเบ้ซ้ายเนื่องจากมีค่าความเบ้ (Sk) เป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความรักชาติแบบหลงใหล ความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าค่าเฉลี่ย และเมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์ มีค่าความโด่งเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรมีลักษณะเป็นโค้งสูงกว่าปกติ (leptokurtic) แสดงว่านักเรียนส่วนมากมีระดับความรักชาติด้านความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ และความรักชาติเชิงสร้างสรรค์เกาะกลุ่มกันมาก รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความรักชาติของนักเรียน

ตัวแปร	M	ระดับ	SD	Sk	Ku	$CV(\%)$
ความรักชาติ	4.07	มาก	3.52	-0.75	0.80	12.74
1) ความรักชาติแบบหลงใหล	4.09	มาก	0.60	-0.67*	-0.09	14.61
2) ความรักชาติเชิงสัญลักษณ์	4.04	มาก	0.62	-0.73*	0.65*	15.26
3) ความรักชาติเชิงสร้างสรรค์	4.09	มาก	0.58	-0.59*	0.50*	14.15

หมายเหตุ การทดสอบนัยสำคัญความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) คำนวณจากสถิติ $Z_{sk} = Sk/SE_{sk}$ และ $Z_{ku} = Ku/SE_{ku}$; SE for skewness = 0.09 และ SE for kurtosis = 0.19; * $p < .05$

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในห้องเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยวัดจากองค์ประกอบของ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอนและการสอนและแหล่งการเรียนรู้ และด้านวัดและประเมินผล ในส่วนนี้นำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของการตอบข้อรายการคำถามของแต่ละตัวแปร ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อให้เห็นสภาพการตอบแบบสอบถามของตัวอย่างวิจัยเป็นรายข้อ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ค่าสถิติบรรยายลักษณะตัวแปรการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

เมื่อพิจารณาการตอบแบบสอบถามของตัวอย่างวิจัยเป็นรายข้อ พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีการตอบอยู่ระดับมาก ($M=3.74$) สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการตอบอยู่ระดับมาก ($M=3.82$) โดยมีเพียงข้อ 9 ที่มีการตอบอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับครูพาฉันไปทัศนศึกษานอกสถานที่ทางประวัติศาสตร์ไทย ส่วนการวัดและประเมินผล นักเรียนมีการตอบอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.28$) โดยมีข้อ 11 ที่มีการตอบอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อสอบวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เน้นการท่องจำ ข้อ 15 มีการตอบอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติบรรยายลักษณะตัวแปรในการวิจัยของตัวอย่าง

ข้อ	ข้อรายการ	ระดับการตอบ (ร้อยละ)						N	M	SD
		1	2	3	4	5	รวม			
การจัดการเรียนการสอน								692	3.61	0.58
กิจกรรมการเรียนการสอน								692	3.74	0.71
1	เมื่อฉันเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ฉันมีความภาคภูมิใจกับความเป็นไทย	1.7	4.5	23.0	35.7	35.1	100	692	3.98	0.96
2	เมื่อฉันเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ฉันมีความซาบซึ้งถึงความเสียสละของบรรพบุรุษไทย	2.5	9.5	32.5	39.7	15.8	100	692	3.57	0.95
3	ครูเล่าเรื่องประวัติศาสตร์อย่างน่าสนใจ	4.3	12.7	33.5	33.7	15.8	100	692	3.44	1.04
4	ครูมีกิจกรรมหลายอย่างที่น่าสนใจให้นักเรียนทำ	1.6	8.5	32.5	35.1	22.3	100	692	3.68	0.96
5	ครูปลูกฝังให้ฉันรักชาติ มีความสามัคคี รักใคร่ปรองดอง และสมานฉันท์	0.9	4.6	21.4	37.9	35.3	100	692	4.02	0.91
สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้								692	3.82	0.74
6	ครูให้ฉันดูรูปภาพเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไทยในระหว่างการเรียนรู้	1.0	5.1	21.7	36.6	35.7	100	692	4.01	0.93
7	ครูใช้สื่อการสอนการสอนที่มีความทันสมัย เช่น วิดีโอ อินเทอร์เน็ต ข้อมูล หรือข่าวจากสื่อการสอน สิ่งพิมพ์ต่างๆ	1.2	4.3	16.9	34.2	43.4	100	692	4.14	0.93
8	ครูใช้สื่อการสอนการสอนที่สามารถสื่อการสอนให้เห็นภาพเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไทยได้อย่างชัดเจน	0.9	6.1	20.4	38.4	34.2	100	692	3.99	0.93
9	ครูพาฉันไปทัศนศึกษาในสถานที่ทางประวัติศาสตร์ไทย	11.3	16.8	29.5	24.1	18.4	100	692	3.22	1.24
10	ครูให้ฉันชมภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย	3.6	9.0	26.6	33.5	27.3	100	692	3.72	1.07
การวัดและประเมินผล								692	3.28	0.62
11	ข้อสอบวิชาประวัติศาสตร์ไทยส่วนใหญ่เน้นการท่องจำ*	28.3	34.5	28.0	6.9	2.2	100	692	2.20	1.00
12	ข้อสอบวิชาประวัติศาสตร์ไทยมีการให้แสดงความคิดเห็น ในประเด็นต่างๆ	1.3	6.8	31.4	38.4	22.1	100	692	3.73	0.92
13	ข้อสอบวิชาประวัติศาสตร์ไทยมีการให้ฉันมีส่วนร่วมอภิปรายในประเด็นต่างๆ	2.6	8.2	33.4	38.7	17.1	100	692	3.59	0.95

ข้อ	ข้อรายการ	ระดับการตอบ (ร้อยละ)						N	M	SD
		1	2	3	4	5	รวม			
14	ครูให้ฉันเขียนบรรยายความรู้สึกจากการเรียนประวัติศาสตร์ไทยในบางตอนที่สำคัญ	2.7	11.7	33.1	32.8	19.7	100	692	3.55	1.02
15	ครูให้ฉันสอบปากเปล่าโดยให้ฉันอธิบายความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทย	8.8	14.6	31.6	25.4	19.5	100	692	3.32	1.20

*ข้อคำถามทางลบ

3.2 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อให้เห็นลักษณะของระดับการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จากทั้ง 3 องค์ประกอบ และการกระจายของข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) เพื่อให้เห็นลักษณะของการแจกแจง และการกระจายของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนการวิเคราะห์ ค่าความเบ้ (Sk) ความโด่ง (Ku) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงลักษณะการแจกแจงความถี่ของข้อมูลว่ามีการแจกแจงแตกต่างจากโค้งปกติหรือไม่ โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาประวัติศาสตร์ตามการรับรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับการรับรู้มาก ($M=3.61$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับการรับรู้มาก ($M=3.82$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับการรับรู้มาก ($M=3.74$) และด้านวัดและประเมินผล อยู่ในระดับการรับรู้ปานกลาง ($M=3.28$) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.62 ถึง 0.74 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้งสามตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 18.98 ถึง 19.43 โดยด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้มีการกระจายของข้อมูลมากที่สุด ($CV=9.43$) แสดงว่านักเรียนแต่ละคนมีการรับรู้ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันมากกว่าตัวแปรอื่นๆ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($CV=19.13$) และด้านวัดและประเมินผล ($CV=18.98$) ตามลำดับ ในการทดสอบความเป็นโค้งปกติของลักษณะการแจกแจงข้อมูลด้วยสถิติ z-test พบว่า ตัวแปรทั้งสามมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเบ้ซ้ายเนื่องจากมีค่าความเบ้ (Sk) เป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้การจัดการเรียนการสอนของครูวิชาประวัติศาสตร์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ และด้านวัดและประเมินผลสูงกว่าค่าเฉลี่ย และเมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผล มีค่าความโด่งเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรมีลักษณะเป็นโค้งสูงกว่าปกติ (leptokurtic) แสดงว่านักเรียนส่วนมากมีระดับการรับรู้การจัดการเรียนการสอนของครูวิชาประวัติศาสตร์ ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเกาะกลุ่มกันมาก รายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการเรียนการสอน

ตัวแปร	M	ระดับ	SD	Sk	Ku	CV(%)
การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	3.61	มาก	0.58	-0.62*	0.57*	16.16
1) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	3.74	มาก	0.71	-0.51*	0.24	19.13
2) ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้	3.82	มาก	0.74	-0.74*	0.54*	19.43
3) ด้านวัดและประเมินผล	3.28	ปานกลาง	0.62	-0.56*	0.55*	18.98

หมายเหตุ การทดสอบนัยสำคัญความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) คำนวณจากสถิติ $Z_{sk} = Sk/SE_{sk}$ และ $Z_{ku} = Ku/SE_{ku}$; SE for skewness = 0.09 และ SE for kurtosis = 0.19; *p < .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบในด้านความรักชาติของนักเรียนหลายประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิชาที่นักเรียนชอบเรียนมากที่สุด

ในภาพรวมนักเรียนมีความชอบเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 25.00 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชื่นชอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่ 4 เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น และมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก นอกจากนี้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ อิทธิพลของสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณธรรมเพื่อเกิดค่านิยมที่เหมาะสม มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามด้านความรู้โดยจะให้ความรู้แก่ผู้เรียนด้านเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญในสาขาวิชาต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2. ระดับความรักชาติ

จากผลการวิจัยระดับความรักชาติของนักเรียน มีความรักชาติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะความรักชาติแบบสร้างสรรค์ มีระดับความรักชาติมากที่สุด รองลงมาคือความรักชาติแบบหลงใหล และความรักชาติเชิงสัญลักษณ์ ตามลำดับ และค่าความเบ้ของข้อมูลในทุกด้านมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีความรักชาติในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนเลือกตอบตามความรู้สึก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความภาคภูมิใจเมื่อได้เกิดมาเป็นคนไทย อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากความรู้สึกภาคภูมิใจเป็นพื้นฐานที่คนไทยทุกคนต้องมีการรับรู้ของนักเรียนมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีเกี่ยวกับความรักชาติ และจำเป็นต้องส่งเสริมในเรื่องนี้ ผลการวิจัยในครั้งนี้นี้ยังสอดคล้องกับ Wang et al. (2006) ที่พบว่า นักศึกษามีระดับความรักชาติเชิงสร้างสรรค์มากเป็นอันดับแรก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวใจ ประกอบทรัพย์

(2553) นักเรียนมีความสำนึกรักชาติในระดับมาก โดยมีความสำนึกความเป็นไทยในด้านความรักชาติ ชาตินิยม การเป็นพลเมืองไทย ประเพณี วัฒนธรรมไทย สัญลักษณ์ของชาติไทย ศาสนา และสถาบัน พระมหากษัตริย์อยู่ในระดับมาก

3. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

จากผลการวิจัยในเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาประวัติศาสตร์ตามการรับรู้ของนักเรียน พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาประวัติศาสตร์ตามการรับรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อจากแบบสอบถามจะพบว่ามีบางประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง และน้อย ได้แก่ เรื่องข้อสอบส่วนใหญ่เน้นการท่องจำ และครูให้สอบปากเปล่าโดยให้ฉันอธิบายความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทย ดังนั้น จึงนำไปสู่การสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการส่งเสริม โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยเพิ่มการพานักเรียนไปทัศนศึกษาตามสถานที่ทางประวัติศาสตร์ และปรับปรุงการออกข้อสอบโดยต้องเน้นการวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความรักชาติอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาในและด้านพบว่า ด้านความรักชาติเชิงสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น จึงควรปลูกฝังให้นักเรียนความรักชาติในด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยกิจกรรมควรมีลักษณะของการอธิบายถึงสัญลักษณ์ของประเทศ และสำนึกรักชาติที่เน้นการคิด วิเคราะห์ให้มีความปรารถนาดีต่อประเทศไทย และโรงเรียน ครู หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความรักชาติของนักเรียนในประเทศไทยเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

1.2 จากผลการวิจัยสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ในด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการส่งเสริมให้ครูเน้นการวัดและประเมินผลด้านการวิเคราะห์มากกว่าการเน้นให้นักเรียนท่องจำในเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์ไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จึงน่าจะมีการศึกษานักเรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อศึกษาความคงอยู่ของคุณลักษณะความรักชาติเมื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อสำรวจความรักชาติของนักเรียนเท่านั้น ซึ่งยังมีปัจจัยอีกหลายด้านที่ส่งผลต่อความรักชาติ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อใช้ประกอบกันในการพัฒนาความรักชาติของนักเรียน

2.3 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งน่าจะมีการศึกษากับครูในการจัดการเรียนการสอน

2.4 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู โดยการสังเกตการเรียนการสอน สัมภาษณ์นักเรียน และครูผู้สอน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และสะท้อนวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

หมายเหตุ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมความรักชาติของนักเรียนโดยใช้การวิจัยหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: *คุรุสภาลาดพร้าว*.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: *ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย*.

กานต์ฤทัย ชลวิทย์. (2553). *การวิเคราะห์แบบการเรียนรู้ ความสุขในการเรียน และทักษะการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม. (2529). *การพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม วิทยาการกับการปลูกฝังด้านค่านิยม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

ชลธิศ โลศิริ. (2553). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการมีอัตลักษณ์ของชาติและความภูมิใจในชาติของเยาวชนไทย*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต), สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ณัฐพล แจ่งอักษร. (2553). *ความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3: การวิเคราะห์จำแนก*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดาวใจ ประกอบทรัพย์. (2553). *การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต) สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ปรารุณ ใจสุทธิ. (2556). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์และความสามารถในการคิดสังเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 8(2). 232-241.

ปัญญา รุ่งเรือง. (2547). *การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทย ความรักชาติและรักวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พลับพลึง คงชนะ. (2542). *กระแสศรัทธาพระสุวรรณภักดี: ปรากฏการณ์ที่สะท้อนปัญหาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์. วารสารประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*.

- พัฒนา อุพนทอง. (2552). *การเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาที่สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สาขาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. พระนครศรีอยุธยา: อยุธยาการพิมพ์.
- สุริดา นนทมาตย์. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อความรักชาติของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุรชาติ ธีรบุญกาญจน์. (2555). *การศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมความรักชาติระหว่างโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในประเทศไทยและสาธารณรัฐเกาหลี*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต), สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ภาษาอังกฤษ

- Chia, Y. T. (2012). History education for nation building and state formation: The case of Singapore. *Citizenship Teaching & Learning*, 7(2), 191-207
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference 11.0 update*. (4th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Wang, C. K. J., Khoo, A., Goh, C. B., Tan, S., & Gopinathan, S. (2006). Patriotism and national education: Perceptions of trainee teachers in Singapore. *Asia Pacific Journal of Education*, 24(1), 51-64.